

Voorkomen extra fosfaatoverschot bij beheersovereenkomsten

Michel de Haan en Theun Vellinga

Veehouders in een relatienotagebied kunnen een beheersovereenkomst sluiten. Hiermee kunnen in de bedrijfsvoering maatregelen genomen worden die een positief effect hebben op natuur- en landschapswaarden. Dat leidt in de meeste gevallen tot een verhoging van het fosfaatoverschot. Maar stikstof- en fosfaatoverschotten zijn door MINAS aan maxima gebonden. De veehouders moeten dus maatregelen nemen, die in veel gevallen geld kosten. Een beheersovereenkomst leidt tot extra fosfaatoverschot. Om dit te voorkomen zijn extra maatregelen nodig. Op bedrijven tot 12.000 kg melk per ha is het extra fosfaatoverschot op te heffen door verminderde aanvoer van fosfaat via kunstmest en voer. Voor de intensieve bedrijven met meer dan 12.000 kg melk per ha is na 2004 mestafvoer de goedkoopste en makkelijkste maatregel. Extensivering van bedrijven is technisch wel aantrekkelijk, maar erg duur.

Een beheersovereenkomst met een uitgestelde maaidatum tot in juni, leidt tot meer aanvoer van krachtvoer op het bedrijf. Het extra fosfaatoverschot dat daardoor ontstaat, is ongeveer 15 kg per ha met een beheersovereenkomst. Binnen de regelgeving was dat tot 1998 geen probleem. Bij MINAS gaan echter verliesnormen gelden. Een bedrijf met een beheersovereenkomst heeft dan een dubbele taak: het fosfaatoverschot door gewone bedrijfsvoering verkleinen en het extra fosfaatoverschot (veroorzaakt door een beheersovereenkomst opheffen). Maatregelen die al nodig zijn om in de situatie zonder beheersovereenkomst de verliesnormen te halen, zijn niet nogmaals te gebruiken om het extra fosfaatoverschot te compenseren. Welke mogelijkheden zijn er nog over om het extra fosfaatoverschot te compenseren?

Maatregelen om extra fosfaatoverschot op te heffen

De volgende maatregelen zijn bekeken om het fosfaatoverschot op een bedrijf te verkleinen:

Minder fosfaataanvoer naar het bedrijf:

- Minder kunstmestfosfaat gebruiken
- Verlaging van het fosfaatgehalte in krachtvoer
- Verhoging melkproductie per koe (minder voeraankoop nodig)

Meer fosfaatafvoer:

- Mestafvoeren
- Vleesvee aanhouden bij onverkoopbaar ruwvoeroverschot

Extensivering:

- Extra land (kopen of pachten)
- Uitscharen van pinken

Verhogen efficiëntie:

- Verbeteren waterbeheersing
- Ander beweidingssysteem
- Wijzigen bouwplan

Tot 2000 telt kunstmestfosfaat niet mee in de MINAS-wetgeving. Hierdoor zal het extra fosfaatoverschot maar in enkele gevallen tot overschrijding van de verliesnorm leiden.

Maatregelen en extra kosten zijn dan nagenoeg niet nodig.

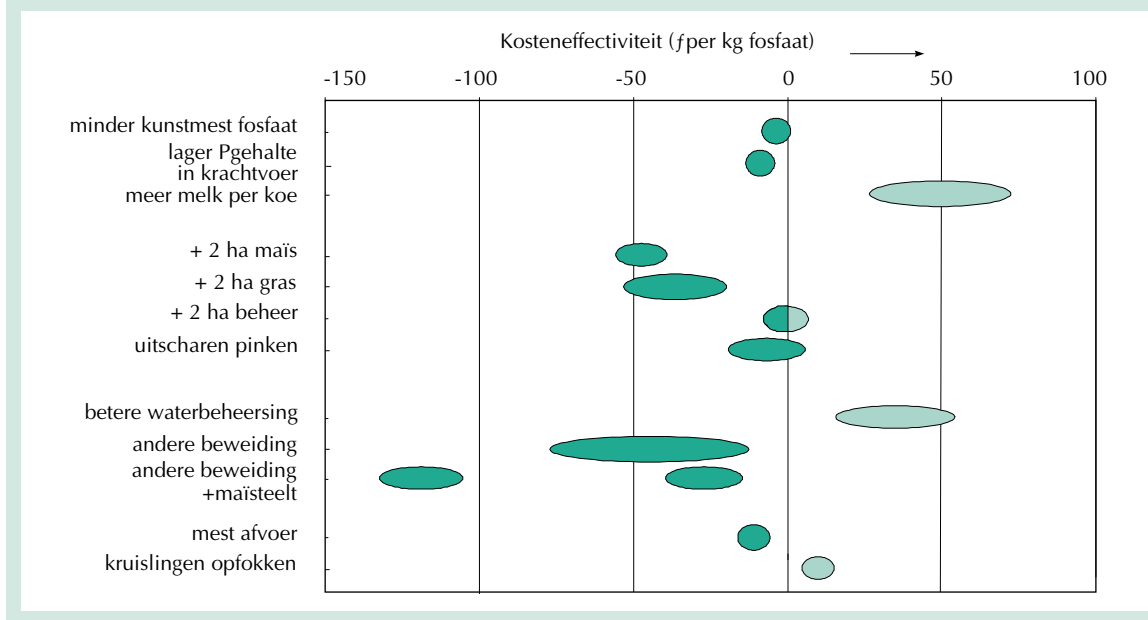
Vanaf 2000 telt kunstmestfosfaat wel mee in de MINAS-boekhouding en zijn de verliesnormen verlaagd. Extra fosfaatoverschot door een beheersovereenkomst leidt dan wel tot overschrijding van de verliesnorm. Om geen heffing te betalen zijn maatregelen nodig die het extra fosfaatoverschot opheffen. De maatregelen die met relatief weinig kosten het (extra) fosfaatoverschot flink kunnen verlagen zijn natuurlijk het meest aantrekkelijk. Voor elke maatregel is daarom de **kosteneffectiviteit** berekend. Dit zijn de kosten, of wellicht opbrengsten, per kg mogelijke verlaging van het fosfaatoverschot.

Figuur 1 laat de kosteneffectiviteit, met de variatie, van de genoemde maatregelen zien. Een positieve kosteneffectiviteit betekent dat het inkomen stijgt door de maatregel te nemen.

Een aantal maatregelen verhoogt het inkomen. Dat is het geval bij een hogere melkproductie per koe, betere waterbeheersing en, in een aantal gevallen, beheersland pachten. Opfokken van kruislingen kan het inkomen ook verhogen. Maar dit is alleen een optie voor extensieve bedrijven met een ruwvoeroverschot dat niet te verkopen is. Veehouders die naar een optimaal inkomen streven, passen dergelijke maatregelen al toe, ongeacht of ze een beheersovereenkomst hebben. Daarom is het niet juist om dit als de maatregelen te zien om het extra fosfaatoverschot te verlagen.

Bepaalde maatregelen zijn relatief goedkoop. Dat zijn minder kunstmestfosfaat aanvoeren en

Figuur 1 Bandbreedte van kosteneffectiviteit (Verandering van de arbeidsopbrengst/kg fosfaat) voor de berekende situaties in 1998, 2002 en 2008

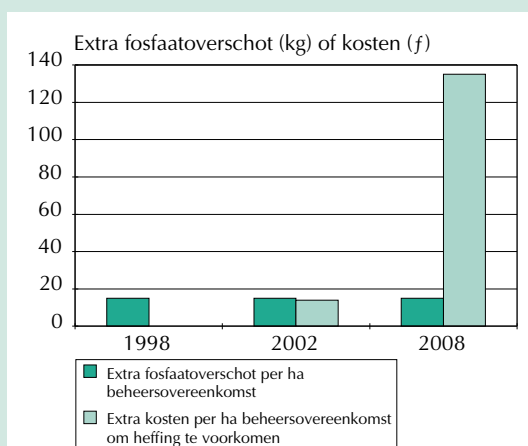
minder fosfor in krachtvoer gebruiken. Bij de gehanteerde prijzen zijn de kosten van mestafvoer en, in een aantal gevallen, de kosten voor uitscharen van pinken ook beperkt. Veehouders zullen allereerst de goedkope maatregelen nemen om het fosfaatoverschot te verkleinen, ook als ze geen beheersovereenkomst hebben. De overgebleven maatregelen komen in aanmerking om het extra fosfaatoverschot op te heffen.

Kosten per ha beheersovereenkomst

Ter illustratie staan in figuur 2 voor een situatie met 16.000 kg melk per ha op zandgrond de kosten om het extra fosfaatoverschot op te heffen. Dit geldt voor de jaren 1998, 2002 en 2008. Voor intensieve situaties zijn de kosten nooit lager dan voor extensieve bedrijven. In 1998 zijn geen extra maatregelen nodig voor dit bedrijf om heffing te voorkomen. In 2002 is minder kunstmestfosfaat gebruiken afdoende. In 2002 gebruikt het bedrijf immers nog kunstmestfosfaat en kan dit dus verminderen. In 2008 zijn de verliesnormen zover verlaagd, dat verminderde aanvoer van kunstmestfosfaat en krachtvoersfosfaat al volledig nodig zijn om zonder beheersovereenkomst binnen de verliesnormen te blijven. Mestafvoer is dan de goedkoopste mogelijkheid. In situaties tot 12.000 kg melk per ha is, ook bij de verliesnormen van 2008, minder aanvoer van fosfaat via kunstmest en krachtvoer, nog mogelijk

en afdoende om het extra fosfaatoverschot te neutraliseren. De kosten zijn circa f 15,- tot f 120,- per ha met een beheersovereenkomst. Bij situaties met meer dan 12.000 kg melk per ha is tot en met 2004 minder aanvoer van fosfaat via

Figuur 2 Extra fosfaatoverschot en minimale kosten per ha beheersovereenkomst (Bedrijf 25 ha zandgrond, 16.000 kg melk per ha)

In 1998 stijgt het fosfaatoverschot wel, maar overschrijdt de verliesnorm niet. Maatregelen en kosten zijn niet nodig om het extra fosfaatoverschot op te heffen.

kunstmest en krachtvoer nog mogelijk. De kosten zijn ook dan f 15,- tot f 120,- per ha met een beheersovereenkomst. Voordat een beheersovereenkomst gesloten is, gebruiken genoemde bedrijven dus nog steeds kunstmestfosfaat en krachtvoer met een "normaal" fosforgehalte. Na 2004 komen bedrijven met meer dan 12.000 kg melk per ha in de problemen. Om aan de verliesnormen te voldoen moeten deze na 2004 ook zonder een beheersovereenkomst al minder fosfaat met kunstmest en krachtvoer aanvoeren. Om het extra fosfaatoverschot dan op te heffen zijn die eenvoudige en goedkope maatregelen niet meer mogelijk en komt mestafvoer nadrukkelijk in beeld. De kosten bedragen ongeveer f 150,- per ha met een beheersovereenkomst. Maar mestafvoer als maatregel verhoogt het landelijke mestoverschot. Als dit niet acceptabel is, zijn lastige en duurdere maatregelen nodig. Extensiveren door land aan te kopen is bij de

huidige hoge grondprijzen erg duur en leidt tot veel extra kosten. Extra beheersland pachten is nog wel relatief goedkoop, maar vergt veel inspanning en is ook niet altijd mogelijk. Beperkt weiden en zomerstalvoeren zijn eveneens dure maatregelen.

Een bulkwagen met krachtvoer brengt heel wat fosfaat op een bedrijf.

Kosten in het kort

- In 1998 zijn geen extra kosten nodig om het extra fosfaatoverschot op te heffen
- In 2002 bedragen de kosten f 15,- tot f 20,- per ha met een beheersovereenkomst
- In 2008 blijven de kosten voor bedrijven tot 12.000 kg melk per ha beperkt tot f 15,- tot f 20,- per ha met een beheersovereenkomst. De kosten voor intensievere bedrijven zijn f 150,- per ha met een beheersovereenkomst of meer.

